

Õiguskantsler

Aivo Adamson
peadirektor
Maanteeamet
info@maanteeamet.ee

Teie 18.05.2012 nr 1-18/12-00007
Õiguskantsler 29.10.2012 nr 6-1/120236/1204838

Soovitus

Alalise elukoha nõue juhilubade vahetamisel

Lugupeetud härra Adamson

Nagu oma käesolevas menetluse varem saadetud teabe nõudmises selgitasin, tõstatas minu poole pöördunud avaldaja küsimuse alalise elukoha nõude põhiseaduspärasusest olukorras, kus juhtimisõigust omav isik soovib juhiloa kehtivuse lõppemisel Eestis juhiluba vahetada.

Avaldaja tõi näiteks olukorra, kus Eestis esmase juhiloa saanud isik, kes elab või viibib tööalaste või isiklike sidemete tõttu sageli mõnes teises Euroopa Liidu (edaspidi: *EL*) liikmesriigis, soovib esmase juhiloa kehtivuse lõppemisel selle juhiloa vastu vahetada. Avaldusest nähtub, et avaldaja peab silmas olukorda, kus juhiluba vahetada sooviva isiku rahvastikuregistrijärgne elukoht ei ole Eestis. Liiklusseadusest (edaspidi: *LS*) tulenevalt on esmase juhiloa kehtivus kuni kaks aastat (*LS* § 97 lg 2) ning enne esmase juhiloa vahetamist juhiloa vastu on isikul kohustus läbida lõppastme koolitus (*LS* § 106 lg 4). Avaldaja osutas, et kui näites toodud esmast juhiluba omav isik soovib Eestis läbida lõppastme koolituse ja seejärel juhiluba vahetada, peab ta selleks, olles eelnevalt registreerinud oma rahvastikuregistrijärgse elukoha Eestis, ootama 185 päeva (s.o ligi kuus kuud), enne kui ta juhiloa kätte saab. Avaldaja kirjeldas veel, et praktikas väljastab Maanteeamet juhilube ka varem, kuid sellisel juhul palub Maanteeamet isikul kirjutada avalduse, milles juhiluba vahetada sooviv isik lubab jääda Eesti Vabariiki kuueks kuuks. Avaldaja hinnangul on taoline ligi kuue kuuline ning rangelt rahvastikuregistrijärgse elukohaga seotud alalise elukoha nõue vastuolus põhiseaduse ja Euroopa Liidu aluslepinguga, piirates isikute liikumisvabadust.

Nagu viitasin ka Teile 24.04.2012 saadetud teabe nõudmises, selgitasin avaldajale, et alalise elukoha nõue nii esmakordsel juhiloa väljastamisel kui ka hiljem juhiloa vahetamisel tuleneb Euroopa Liidu õigusest. Täpsemalt reguleerivad EL liikmesriikide juhilubade vastastikuse tunnustamise, samuti juhtimisõiguse omandamise, juhiloa väljastamise, kehtivuse ja uuendamise

küsimusi Euroopa Ühenduste Nõukogu 29.07.1991 direktiiv nr 91/439/EMÜ¹ ning Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 20.12.2006 direktiiv nr 2006/126/EÜ². Viitasin ka, et eespool mainitud direktiividest tulenev alalise elukoha nõue on Eesti õigusesse üle võetud liiklusseaduse ning selle alusel antud majandus- ja kommunikatsiooniministri 21.06.2011 määruse nr 50 „Mootorsõidukijuhi eksamineerimise, talle juhtimisõiguse andmise kord ja juhiloa vormid ning nõuded eksamisõidukitele” (edaspidi: *juhilubade vahetamise määrus*) juhtimisõiguse andmist ja juhilubade vahetamist reguleerivate sätetega³. Selgitasin avaldajale Euroopa Kohtu praktikale⁴ viidates, et alalise elukoha nõue on muu hulgas kehtestatud eesmärgiga vältida nn juhiloaturismi, kus isikud võiksid igal hetkel omandada või vahetada juhiloa selles liikmesriigis, kus see parasjagu kõige hõlpsam või soodsam on, ilma et nad vastavas riigis alaliselt elaksid või seda teha plaaniksid.

Siiski tekkisid mu avalduse pinnalt mõned täpsustavad küsimused Maanteeameti praktika kohta juhiluba taotleva isiku alalise elukoha kontrollimisel ning seoses Maanteeametile esitatava avaldusega, milles juhiluba vahetada sooviv isik kinnitab oma kavatsust Eestis vähemalt 185 päeva alaliselt elada⁵.

Täna Teid esmalt minu teabe nõudmisele saadetud põhjaliku vastuse eest.

Teavitan Teid, et analüüsinud viidatud EL direktiivides ning liiklusseaduses ja selle alusel antud juhilubade vahetamise määruuses sätestatud juhiluba väljastamise ja (esmate juhilubade) vahetamise regulatsiooni ning olles tutvunud nii majandus- ja kommunikatsiooniministri kui ka Maanteeameti selgitustega minu teabe nõudmistele, **asusin menetluse tulemusena seisukohale, et Maanteeameti tegevus juhilubade väljastamisel ja vahetamisel on õiguspärane.**

Muu hulgas leidsin oma lõppjäreldestes, avalduse esitamine Maanteeametile selle kohta, et isik kavatseb Eestis vähemalt 185 päeva alaliselt elada (või on seda juba teinud), teenib põhimõtteliselt nii eesmärgi piirata nn juhiloaturismi kui ka eesmärgi selgitada juhiluba vahetada soovivatele isikutele Euroopa Liidu õigusest ja seda ülevõtvast Eesti õigusest tulenevat nõuet, mille kohaselt on isikul õigus ja kohustus vahetada oma juhiluba selles liikmesriigis, kus ta tegelikult alaliselt elab⁶.

¹ Direktiiv 91/439/EMÜ tunnistatakse kehtetuks alates 19. 01.2013.

² Nimetatud direktiivide eestikeelsetes tõlgetes kasutatakse selle menetluse puhul, kus juhiluba tuleb selle kehtivuse lõppemisel vahetada, terminit „juhiloa uuendamine” või „juhiloa pikendamine” (ingliseelses versioonis mõlemal juhul „renewal”).

³ Juhtimisõiguse andmise kohta vt LS § 100 lõiked 1–2; juhilubade vahetamist nende kehtivuse lõppemisel reguleerivad LS § 100 lg 7 alusel antud majandus- ja kommunikatsiooniministri 21.06.2011 määruse nr 50 „Mootorsõidukijuhi eksamineerimise, talle juhtimisõiguse andmise kord ja juhiloa vormid ning nõuded eksamisõidukitele” §-d 22–23.

⁴ Vt nt Euroopa Kohtu 19.05.2011 otsus kohtuasjas 184/10 Mathilde Grasser versus Freistaat Bayern, Euroopa Kohtu lahendites veel avaldamata, p 27; Euroopa Kohtu 26.06.2008 otsus ühendatud kohtuasjades C-329/06 Arthur Wiedemann v Land Baden-Württemberg ja C-343/06 Peter Funk v Stadt Chemnitz, EKL 2010, lk I-04635, punktid 69–71.

⁵ Vt õiguskantsleri 24.04.2012 teabe nõudmine nr 6-1/120236/1201900. Viitan, et pöördusin sama menetluse käigus varem teabe nõudmisega ka majandus- ja kommunikatsiooniministri poole (vt õiguskantsleri 17.02.2012 teabe nõudmine nr 6-1/120236/1200803).

⁶ Seejuures ei piira Maanteeameti selline praktika minu hinnangul meelevaldselt isikute EL õigusest tulenevat liikumisvabadust. Esiteks ei too avalduse esitamine iseenesest kaasa täielikku keeldu enne Eestisse tulekust 185 päeva möödumist Eestist väljapoole reisida (nt puhkusereis või töölähetus). Samuti ei kohusta see mõnes teises liikmesriigis elavat isikut, kes muidu Eestisse kolida ei plaani, vastu tema tahtmist alaliselt Eestis elama – sellel isikul on sõltumata sellest, milline liikmesriik talle esmalt juhiloa väljastas, õigus vahetada juhiluba selle kehtivuse lõppemisel juba liikmesriigis, kus ta parasjagu alaliselt elab.

Eelöeldule vaatamata pean siiski möönma, Maanteeameti kasutatavalt (ja ka mulle edastatud) avalduse blanketilt, millega isik kas kinnitab, et ta on Eestis vähemalt 185 päeva alaliselt elanud või kavatseb seda teha, ei pruugi taolise avalduse esitamise eesmärk ja õiguslik taust piisavalt täpselt selguda. Nii ei ole blanketil viidet EL direktiividest ja liiklusseadusest tulenevale alalise elukoha nõudele juhiloa vahetamisel ega selgitust selle kohta, et isikul on õigus ja kohustus vahetada juhiluba üksnes selles liikmesriigis, kus ta alaliselt elab. Küll on aga blanketil toodud välja, et ametiasutusele valeandmete esitamine ametliku dokumendi saamiseks on karistatav karistusseadustiku § 280 lg 1 alusel ning et juhiloa taotlemisel valeandmete esitamisel tunnistatakse juhiluba LS § 98 lg 6 p 3 alusel kehtetuks.

Alalise elukoha nõude õigusliku tausta ja selle eesmärgi selgituste puudumisel on mõisteta juhiluba taotlevate isikute mõningane segadus ja ehk pahameelgi vastava avalduse – kus muu hulgas viidatakse võimalike karistuste kohaldamisele valeteabe esitamisel – täitmisel⁷. Pole välistatud, et isikule võib ekslikult jääda mulje, nagu ei võiks nad Eestist järgneva ligi kuue kuu jooksul üldse lahkuda. Sugugi mitte kõik juhiluba või selle vahetamist taotlevad isikud ei pruugi olla kursis alalise elukoha nõude esitamise aluseks oleva EL õiguse regulatsiooni ja selle põhjendustega.

Eelnevale tuginedes palun Teil kaaluda kõnealuse avalduse blanketi täiendamist selliselt, et isikutele oleks vastava avalduse esitamise õiguslik taust ja eesmärk üheselt selge.

Palun mind hiljemalt 30.11.2012 teavitada, kas nõustute minu soovitusel ja mida plaanite selle täitmiseks ette võtta.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Indrek Teder

Merike Saarmann, 693 8414;
e-post: merike.saarmann@oiguskantsler.ee

⁷ Mõistan seejuures, et vastava avalduse esitamist ei nõuta mitte kõigilt juhiluba või selle vahetamist taotlevatelt isikutelt, vaid üksnes neilt, kes ei ole veel Eestis möödunud kalendriaasta vältel 185 päeva elanud või kes on küll Eestis elanud, kuid kelle rahvastikuregistri andmetest vastav alaline elukoht ei nähtu.